

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.411.003.02.2018

Prezes Zarządu
Zakład Wodociągów i Usług Komunalnych
Sp. z o.o. w Białych Błotach
ul. Betonowa 1a
86-005 Białe Błota

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

S/18/003/LBY Ochrona jakości wód przeznaczonych do spożycia w Gminie Białe Błota

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Zakład Wodociągów i Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Białych Błotach, ul. Betonowa 1a, 86-005 Białe Błota¹

Kierownik jednostki kontrolowanej

Grażyna Mączko, Prezes Zarządu Spółki od 20 kwietnia 2018 r.²

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili:

- Krzysztof Barczak, Prezes Zarządu Spółki w okresie od 15 czerwca 1999 r. do 23 czerwca 2008 r.,
- Krzysztof Ruszkiewicz, Prezes Zarządu Spółki od 24 czerwca 2008 r. do 23 stycznia 2011 r.,
- Wojciech Napierała, Prezes Zarządu Spółki od 24 stycznia 2011 r. do 28 lutego 2013 r. oraz od 1 stycznia 2016 r. do 31 maja 2016 r.,
- Jerzy Mączko, Prezes Zarządu Spółki od 1 marca 2013 r. do 31 grudnia 2015 r.,
- Grzegorz Berlicki, Prezes Zarządu Spółki od 1 czerwca 2016 r. do 19 kwietnia 2018 r.

(akta kontroli str. 19-37)

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Realizacja obowiązków dotyczących korzystania z wód określonych w pozwoleniu wodnoprawnym; 2. Realizacja zadań wynikających z ustanowienia stref ochronnych ujęć wody; 3. Zapobieganie lub ograniczanie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi; 4. Monitorowanie jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej; 5. Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych, dotyczących wody przeznaczonej do spożycia.

Okres objęty kontrolą

Od stycznia 2008 r. do zakończenia czynności kontrolnych, z uwzględnieniem działań wcześniejszych, które miały wpływ na realizację badanych zadań.

Podstawa prawna podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy

Kontrolerzy

Maciej Gajdzik, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LBY/185/2018 z 2 listopada 2018 r.

Mateusz Grynicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/190/2018 z 9 listopada 2018 r.

Michał Trempała, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/184/2018 z 2 listopada 2018 r.

(akta kontroli str. 1-6)

¹ Dalej także: „Spółka” lub „ZWIUK”.

² Dalej także: „Prezes Zarządu Spółki” lub „Prezes Zarządu ZWIUK”.

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą, Spółka nierzetelnie wywiązywała się z obowiązku ochrony jednego z dwóch ujęć wody, których była właścicielem – tj. gminnego ujęcia wody w Cielu. Pomimo istnienia stałych przesłanek do utrzymywania ochrony pośredniej tego ujęcia wody, Spółka nie podjęła w latach 2008-2018 skutecznych działań, w celu ponownego ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody w tej miejscowości.

Działaniem nieprawidłowym było również odprowadzanie wód popłucznych z gminnego ujęcia wody w Cielu w miejsce niezgodne z otrzymanym pozwoleniem wodnoprawnym oraz przekraczanie maksymalnego dobowego poboru wody dla tego ujęcia, określonego w pozwoleniach wodnoprawnych obowiązujących w okresie od 1 stycznia 2008 r.⁵ do 28 czerwca 2017 r.

Ponadto w latach 2017-2018 Spółka nie dokonywała analizy ścieków na zawartość zanieczyszczeń z częstotliwością określoną w obowiązujących pozwoleniach wodnoprawnych dla ujęć wody w Cielu (z 29 czerwca 2017 r.) oraz w Łochowie (z 9 grudnia 2010 r.), tj. co najmniej raz na dwa miesiące.

W okresie od 1 stycznia 2008 r. nieprawidłowy był także sposób odprowadzania przez Spółkę ścieków z urządzeń sanitarnych na terenie stacji uzdatniania wody w Łochowie i w Cielu, tj. do zbiorników bezodpływowych położonych na terenie tych stacji, stwarzając ryzyko zanieczyszczenia ujęcia wody ściekami bytowymi, również w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 4 stycznia 2019 r., kiedy ujęcie wody w Cielu formalnie nie posiadało strefy ochronnej.

W latach 2014-2018 Spółka prowadziła regularnie wewnętrzną kontrolę jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, pochodzącej z wodociągu publicznego Ciele i Łochowo, prawidłowo sporządzając oraz przekazując Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu sprawozdania i wykazy dotyczące ilości wody pobranej z ujęć w Cielu i w Łochowie. Niezgodne z obowiązującymi przepisami rozporządzeń Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁶ było natomiast niezamieszczenie na stronie internetowej Spółki informacji o czterech - stwierdzonych w latach 2016-2018 - przypadkach przekroczeń normy zawartości bakterii grupy *coli* w wodzie pochodzącej z wodociągu publicznego w Cielu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Realizacja obowiązków dotyczących korzystania z wód określonych w pozwoleniu wodnoprawnym.

Opis stanu faktycznego

1. W okresie od 2008 r. Spółka pobierała wody podziemne z dwóch ujęć: w Cielu oraz w Łochowie. W celu eksploatacji powyższych ujęć Spółka uzyskała od Starosty Bydgoskiego odpowiednie pozwolenia wodnoprawne.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Data określająca początek okresu kontrolowanego przez Najwyższą Izbę Kontroli.

⁶ § 23 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 1989) oraz § 26 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294).

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Eksploatacja ujęcia wody w Łochowie odbywała się na podstawie pozwoleń wodnoprawnych z 5 grudnia 2002 r., a następnie - z 9 grudnia 2010 r. Natomiast użytkowanie ujęcia wody w Cielu odbywało się na podstawie kolejno wydawanych pozwoleń wodnoprawnych z 21 stycznia 2001 r., 30 grudnia 2011 r. oraz 29 czerwca 2017 r.

(akta kontroli str. 39-139, 738)

2. Wnioskodawcą, stroną postępowań i adresatem obowiązujących w 2018 r. pozwoleń wodnoprawnych na eksploatację ujęć wody w Cielu i Łochowie była Spółka. W latach 2008-2017 Spółka nie przekraczała rocznego limitu ilości pobieranej wody. W związku z warunkami określonymi w aktualnie obowiązujących pozwoleń wodnoprawnych na eksploatację ujęć wody w Cielu i Łochowie, Spółka m.in.:

- prowadziła na bieżąco rejestr poboru wody, w którym zapisywane były odczyty z wodomierzy zainstalowanych na ujęciach wody w Cielu i w Łochowie;
- wykonywała z wymaganą częstotliwością pomiar poziomu wody w studniach głębinowych stacji uzdatniania wody w Cielu;
- przeprowadzała z wymaganą częstotliwością okresowe badania wód podziemnych w trakcie eksploatacji ujęć wody w Cielu i w Łochowie, które potwierdzały jej przydatność do spożycia przez ludzi;
- przekazywała osady z odstojnika wód popłucznych ze stacji uzdatniania wody w Łochowie podmiotowi uprawnionemu do ich odbioru.

Według stanu na 28 listopada 2018 r. teren ujęcia wody w Łochowie i ujęcia wody w Cielu był ogrodzony i oznakowany - jako teren ochrony bezpośredniej.

(akta kontroli str. 39-42, 63-66, 83-86, 108-110, 122-125, 140-147, 165-185, 273, 384, 387-400, 636-641, 707-710, 861-862, 891-900)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka działała niezgodnie z zakresem udzielonego, aktualnie obowiązującego pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych do celów zaopatrzenia wodociągu gminnego z ujęcia wody w miejscowości Ciele, ponieważ odprowadzała wody popłuczne z płukania i stabilizacji złóż odżelaziaczy do zagłębienia terenu - nieużytku na działce nr 130/15⁸, nie zaś do znajdującego się na tej działce rowu melioracyjnego nr 23, wskazanego jako miejsce odprowadzania wód popłucznych. Stanowiło to naruszenie wymogu określonego w punkcie II.2. decyzji Starosty Bydgoskiego z 29 czerwca 2017 r., w sprawie udzielenia Spółce pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych z ujęcia wody w miejscowości Ciele.

Prezes Zarządu Spółki podała w wyjaśnieniach, że - zgodnie z wiedzą wieloletniego operatora stacji uzdatniania wody - niecka, do której odprowadzano wody popłuczne, stanowiła kiedyś odnogę istniejącego rowu melioracyjnego nr 23, który w wyniku działania dzierżawców terenu został częściowo zasypany. Podała również, że w ramach modernizacji i rozbudowy ujęcia wody w Cielu planowana jest zmiana trasy przewodu odprowadzającego wody popłuczne bezpośrednio do czynnego rowu nr 23 - zgodnie z obowiązującym pozwoleniem wodnoprawnym Starosty Bydgoskiego. Jednocześnie wskazała, że realizacja

⁸ Przed podziałem 130/9.

tych robót jest uzależniona od pozyskania przez gminę Białe Błota środków na ich wykonanie.

NIK zauważa, że zmiany warunków wykonywania uprawnień ustalonych w obowiązującym pozwoleniu wodnoprawnym dla ujęcia wody w Cielu z 29 czerwca 2017 r., polegające na odprowadzaniu wód popłucznych niezgodnie z tym pozwoleniem, mogą skutkować cofnięciem pozwolenia lub jego ograniczeniem.

(akta kontroli str. 165-185, 739, 742, 862, 901-902, 904)

2. Spółka działała niezgodnie z zakresem poprzednio obowiązujących pozwoleń wodnoprawnych z 21 stycznia 2001 r. i 30 grudnia 2011 r. na pobór wód podziemnych do celów zaopatrzenia wodociągu gminnego z ujęcia wody w miejscowości Ciele, ponieważ w okresie od 27 czerwca 2008 r. do 29 czerwca 2017 r. w 246 przypadkach dokonała dobowego poboru wody z tego ujęcia z przekroczeniem maksymalnej, dopuszczalnej pozwoleniem ilości. Stanowiło to naruszenie wymogów określonych w decyzji Starosty Bydgoskiego z 21 stycznia 2001 r.⁹ (43 przypadki przekroczeń) oraz decyzji Starosty Bydgoskiego z 30 grudnia 2011 r.¹⁰ (203 przypadki przekroczeń). Nie przekraczano przy tym jednak - określonego w pozwoleniach wodnoprawnych - rocznego limitu ilości wody pobieranej do celów zaopatrzenia wodociągu gminnego.

Prezes Zarządu Spółki podała w swoich wyjaśnieniach, że powyższe przekroczenia miały miejsce w miesiącach od maja do sierpnia i, że prawdopodobną ich przyczyną był zwiększony pobór wody, charakterystyczny dla okresu letniego, związany m.in. z wykorzystywaniem przez mieszkańców wody do podlewania zieleni, pomimo apeli, aby tego nie robili.

(akta kontroli str. 140-147, 948)

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień NIK zauważa, że dopuszczalne ilości dobowego poboru wody zostały określone w pozwoleniach wodnoprawnych. W przypadku uznania, że są one niewystarczające, co w okresie wiosenno-letnim może występować częściej, Spółka mogła wystąpić o stosowne zwiększenie.

3. W latach 2017-2018 Spółka nie dokonywała analizy ścieków na zawartość zanieczyszczeń z częstotliwością określoną w pkt. III. ppkt 2 i 3 decyzji Starosty Bydgoskiego z 29 czerwca 2017 r. (udzielającej pozwolenia prawnego dla ujęcia wody w Cielu) oraz w pkt. IV ppkt 2 i 4 decyzji Starosty Bydgoskiego nr OŚ.V.6223/51/10 z 9 grudnia 2010 r. (udzielającej pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Łochowie), tj. co najmniej raz na dwa miesiące.

Prezes Zarządu Spółki wyjaśniła, że badanie zawiesiny ogólnej i żelaza w wodach popłucznych odbywało się z taką samą częstotliwością, jak badanie wody podawanej do sieci. Wskazała, że zgodnie z rozporządzeniem w sprawie

⁹ Zgodnie z punktem I.1 tej decyzji, maksymalna dobowa ilość wód podziemnych do celów zaopatrzenia wodociągu komunalnego w Cielu wynosiła 4 100 m³/dobę. Decyzja ta obowiązywała do 31 grudnia 2012 r.

¹⁰ Zgodnie z pkt. I.1 tej decyzji, obowiązującej w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 28 czerwca 2017 r., maksymalna dobowa ilość wód podziemnych do celów zaopatrzenia wodociągu komunalnego w Cielu wynosiła 3 025 m³/dobę.

jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi¹¹ częstotliwość tą ustalał PPIS.

(akta kontroli str. 83-86, 122-125, 387, 962-993)

NIK zauważa, że zmiany warunków wykonywania uprawnień ustalonych w obowiązującym pozwoleniu wodnoprawnym dla ujęcia wody w Łochowie z 9 grudnia 2010 r. oraz dla ujęcia wody w Cielu z 29 czerwca 2017 r., polegające na niezapewnieniu częstotliwości analizy ścieków na zawartość zanieczyszczeń określonych w tych pozwoleniach, mogą skutkować cofnięciem pozwoleń lub ich ograniczeniem.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka naruszała udzielone pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych do celów zaopatrzenia wodociągu gminnego z ujęcia wody w miejscowości Ciele, tj.: aktualnie obowiązującego – w zakresie dotyczącym nieprawidłowego odprowadzania wód popłucznych, oraz poprzednio obowiązującego – w zakresie dotyczącym przekraczania dozwolonego, maksymalnego dobowego poboru wody. Ponadto w latach 2017-2018 Spółka nie dokonywała analizy ścieków na zawartość zanieczyszczeń z częstotliwością wymaganą w obowiązujących pozwoleniach wodnoprawnych dla ujęć wody w Cielu i w Łochowie, tj. co najmniej raz na dwa miesiące.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

Realizacja zadań wynikających z ustanowienia stref ochronnych ujęć wody.

1. W kontrolowanym okresie Spółka była właścicielem gminnych ujęć wody w Cielu¹² oraz w Łochowie¹³. Liczba umów na dostawę wody¹⁴, zawartych przez Spółkę w ostatniej dekadzie, systematycznie rosła (od 5 092 w 2009 r. do 6 863 w 2018 r). Określone w obowiązujących w 2018 r. pozwoleniach wodnoprawnych wielkości poboru wód podziemnych z gminnych ujęć wody wynosiły odpowiednio:

- dla ujęcia wody w Cielu – nie więcej niż 292 m³ na godzinę, średnio 2 739,7 m³ na dobę oraz nie więcej, niż 1 000 000 m³ rocznie;
- dla ujęcia wody w Łochowie – nie więcej niż 100 m³ na godzinę, średnio 652 m³ na dobę oraz średnio 238 000 m³ rocznie.

(akta kontroli str. 9, 83, 122, 272, 756-774)

2. Do 8 grudnia 2010 r. gminne ujęcie wody w Łochowie formalnie nie posiadało strefy ochronnej, w tym obejmującej teren ochrony bezpośredniej. Od 9 grudnia 2010 r. strefa ochronna gminnego ujęcia wody w Łochowie obejmowała teren ochrony bezpośredniej¹⁵ w granicach istniejącego ogrodzenia stacji uzdatniania wody, stanowiący działkę o powierzchni 0,9452 ha.

W piśmie z 3 października 2018 r., skierowanym do Kierownik Referatu Ochrony Środowiska w Urzędzie Gminy w Białych Błotach, Prezes Zarządu Spółki

¹¹ Por. załącznik nr 6 pn. „Minimalna częstotliwość pobierania próbek wody do badań” do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 1989), tj.: nie rzadziej niż 2 próbki na rok dla monitoringu kontrolnego; 1 próbkę na 2 lata dla monitoringu przeglądowego; por. też załącznik nr 3 pn. „Minimalna częstotliwość pobierania próbek wody do badań” do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294), tj.: nie rzadziej niż 2 próbki na rok dla parametrów grupy A, 1 próbkę na 2 lata dla parametrów grupy B.

¹² W okresie od 31 grudnia 1996 r.

¹³ W okresie od 31 grudnia 2007 r.

¹⁴ Dane obejmują umowy zawarte zarówno z osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

¹⁵ Strefa ochronna obejmująca teren ochrony bezpośredniej została ustanowiona decyzją Starosty Bydgoskiego nr OŚ.V.6223/51/10 z 9 grudnia 2010 r. udzielającą Spółce pozwolenia wodnoprawnego dla stacji uzdatniania wody w Łochowie na czas oznaczony do 31 grudnia 2021 r.

poinformowała o zasadności ustalenia strefy ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Łochowie.

Prezes Zarządu Spółki wskazała, że ww. pismo zostało wystosowane na skutek wizji lokalnej na terenie stacji uzdatniania wody w Łochowie¹⁶, podczas której stwierdziła, że działki wokół ujęcia były intensywnie zabudowywane przez budownictwo jednorodzinne – tymczasem w tej części miejscowości Łochowo brak było kanalizacji sanitarnej.

(akta kontroli str. 39-139, 151, 157, 165-185, 275, 738, 902, 904, 914-915)

3. W okresie do 31 grudnia 2012 r. strefa ochronna gminnego ujęcia wody w Cielu występowała w następujących formach:

- w okresie do 31 grudnia 2008 r. była to: strefa ochrony bezpośredniej¹⁷ oraz strefa ochrony pośredniej zewnętrznej¹⁸, z obowiązującymi na jej terenie zakazami¹⁹ i nakazami²⁰;
- w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2011 r. była to: strefa ochrony bezpośredniej²¹ oraz strefa ochrony pośredniej zewnętrznej²² bez obowiązujących na jej terenie zakazów i nakazów;
- w 2012 r. była to strefa ochrony pośredniej zewnętrznej bez obowiązujących na jej terenie zakazów i nakazów. Strefa ta wygasła z mocy prawa, z dniem 31 grudnia 2012 r.²³

W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 4 stycznia 2019 r. gminne ujęcie wody w Cielu formalnie nie posiadało strefy ochronnej, w tym obejmującej teren ochrony bezpośredniej. W powyższej sprawie Starosta Bydgoski poinformował, że w przypadku ujęcia wody w Cielu nie było podstaw do ustanowienia strefy ochronnej obejmującej wyłącznie teren ochrony bezpośredniej przez organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego. Natomiast Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu podał, że nie ustanawiał dla przedmiotowego ujęcia, w drodze aktu prawa miejscowego, strefy ochronnej w zakresie terenu ochrony bezpośredniej i pośredniej, a Spółka nie występowała z wnioskiem takiej sprawie.

¹⁶ Pełniła funkcję Prezesa Zarządu Spółki od 20 kwietnia 2018 r.

¹⁷ Strefa ochrony bezpośredniej została ustanowiona decyzją Starosty Bydgoskiego nr OŚ.II-6223/63-1/00 z 21 stycznia 2001 r., udzielającą Spółce pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Cielu na czas oznaczony do 31 grudnia 2011 r.

¹⁸ Strefa ochrony pośredniej zewnętrznej została ustanowiona decyzją Wojewody Bydgoskiego z 31 grudnia 1998 r., określającą zakazy i nakazy na czas oznaczony do 31 grudnia 2008 r.

¹⁹ Tj. zakaz: [1] wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych; [2] przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych; [3] na terenach usług rzemieślniczych - lokalizowania zakładów wytwarzających ścieki inne niż socjalno-bytowe; [4] lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu; [5] lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych; [6] lokalizowania cmentarzy.

²⁰ Tj. nakaz: [1] stosowania na terenach leśnych tylko, określonych w art. 30 ustawy o ochronie roślin uprawnych (Dz. U. Nr 90, poz. 446 ze zm.), środków ochrony roślin – odstępstwo od tego nakazu było możliwe w uzasadnionych przypadkach po uzgodnieniu z właścicielem ujęcia; [2] ograniczenia przez Zakład Rolny w Cielu wypasu gęsi na terenach objętych strefą ochrony pośredniej; [3] wzmożonego nadzoru nad gospodarką wodno-ściekową na terenach zlokalizowanych w obrębie strefy ochrony pośredniej – docelowo wszystkie obiekty należało podłączyć do kolektora kanalizacji gminnej i odprowadzić do oczyszczalni, zlokalizowanej poza strefą ochronną ujęcia; [4] rozważenia możliwości wyeliminowania przebiegu trasy 4KE przez teren strefy i zrealizowania innego wariantu jej przebiegu; [5] prawidłowego, najpóźniej do 15 października 2000 r., rozwiązania problemu składowania obornika na terenie gospodarstw istniejących w granicach strefy ochronnej; [6] przedłożenia najpóźniej do 30 września 1999 r. projektu badań monitoringowych.

²¹ Ustanowiona decyzją Starosty Bydgoskiego nr OŚ.II-6223/63-1/00 z 21 stycznia 2001 r.

²² Ustanowiona decyzją Wojewody Bydgoskiego z 31 grudnia 1998 r.

²³ Art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 32, poz. 159 ze zm.).

Według wyjaśnień Prezes Zarządu Spółki, do końca 2017 r. Spółka nie podejmowała działań mających na celu utworzenie strefy ochronnej obejmującej teren ochrony pośredniej ujęcia wody w Cielu, gdyż nie istniał prawny obowiązek jej ustanowienia. Wskazała ona też, że działania w powyższym zakresie zostały podjęte przez gminę Białe Błota.

Z dniem 5 stycznia 2019 r. Wojewoda Kujawsko-Pomorski, w drodze rozporządzenia²⁴, ustanowił strefę ochronną gminnego ujęcia wód podziemnych w Cielu, która obejmuje: teren ochrony bezpośredniej o powierzchni 0,484 ha oraz teren ochrony pośredniej o powierzchni 452,5726 ha.

(akta kontroli str. 39-139, 151, 157, 165-185, 275, 738, 799-803)

4. Na podstawie oględzin²⁵ stwierdzono, że teren stacji uzdatniania wody w Łochowie oraz w Cielu, a także teren studni wchodzących w skład ujęć wody w Łochowie i w Cielu był zabezpieczony ogrodzeniem i oznaczony jako teren ochrony bezpośredniej. Ogrodzenie było pełne i uniemożliwiało przedostanie się na ten teren osób nieupoważnionych. Ogrodzony teren był zagospodarowany zielenią. Z informacji umieszczonych na ogrodzeniu wynikało, że teren był nadzorowany w godzinach nocnych przez podmiot świadczący usługi ochrony fizycznej. Dodatkowo teren stacji uzdatniania wody w Cielu, obejmujący dwie studnie tego ujęcia, monitorowany był przy pomocy systemu telewizji przemysłowej.

Studnie wchodzące w skład ujęć wody w Cielu i w Łochowie posiadały obudowę betonową, a włazy do obudowy studni były zabezpieczone metalowymi klapami zamykanymi na kłódkę. Klapy te posiadały zabezpieczenia elektroniczne, mające sygnalizować próbę ich otwarcia przez osoby nieupoważnione. Hale technologiczne w budynkach technologicznych stacji uzdatniania wody w Cielu i w Łochowie znajdowały się w pomieszczeniach zamkniętych.

(akta kontroli str. 165-185)

5. W zakresie realizacji zadań związanych z wypełnianiem obowiązków dotyczących stref ochronnych ujęć wody Spółka nie była kontrolowana. Kontrola przeprowadzona przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie w 2018 r., która dotyczyła przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie ustawy Prawo Wodne, obejmowała swoim zakresem zagadnienia dotyczące poboru wód podziemnych oraz wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi i nie wykazała nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 380, 775-798, 954-956)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka nie zapewniła rzetelnej ochrony gminnego ujęcia wody w Cielu. Pomimo upływu z dniem 31 grudnia 2008 r. terminu obowiązywania nakazów i zakazów, określonych w decyzji Wojewody Bydgoskiego nr OŚ.XI.6214/6416/29/98 z 31 grudnia 1998 r.²⁶ w sprawie ustanowienia strefy ochrony pośredniej zewnętrznej dla ujęcia wody w Cielu, Spółka - jako właściciel tego ujęcia - nie wystąpiła z propozycją zakazów i nakazów do organu właściwego do ustalenia strefy ochronnej, obejmującej teren ochrony pośredniej ujęcia wody w Cielu. Na

²⁴ Rozporządzenie nr 5/2018 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie w sprawie ustanowienia strefy ochronnej gminnego ujęcia wód podziemnych w miejscowości Ciele, gmina Białe Błota (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego poz. 6694), dalej: „rozporządzenie nr 5/2018”.

²⁵ Przeprowadzonych przez NIK 28 listopada 2018 r.

²⁶ Zgodnie z pkt. III decyzji Wojewody Bydgoskiego nr OŚ.XI.6214/6416/29/98 z 31 grudnia 1998 r. zakazy i nakazy określone w niniejszej decyzji obowiązujące w strefie ochrony pośredniej ujęcia wody podziemnej, były ustanowione na czas oznaczony, tj. do 31 grudnia 2008 r.

skutek tego w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2012 r.²⁷ w strefie ochrony pośredniej tego ujęcia, ustanowionej wskazaną wyżej decyzją Wojewody Bydgoskiego, nie obowiązywały żadne zakazy i nakazy. Zaś w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 4 stycznia 2019 r. gminne ujęcie wody w Cielu formalnie nie posiadało jakiegokolwiek strefy ochronnej.

Z wyjaśnień Prezes Zarządu Spółki oraz osób, które w kontrolowanym okresie pełniły funkcję Prezesa Zarządu Spółki wynika, że nie podejmowano działań mających na celu utworzenie strefy ochronnej obejmującej teren ochrony pośredniej ujęcia wody w Cielu, gdyż nie istniał prawny obowiązek jej ustanowienia.

NIK zauważa, że zgodnie z art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne²⁸, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2002 r., ustanowienie strefy ochronnej powinno było nastąpić na wniosek właściciela ujęcia wody, tj. w tym przypadku - Spółki²⁹. Wskazać przy tym należy, że zgodnie z treścią *Aneksu do dokumentacji hydrogeologicznej w kat. „B” dla potrzeb ustalania stref ochronnych komunalnego ujęcia wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w miejscowości Ciele, gm. Białe Błota, woj. bydgoskie*³⁰ (z 1998 r.) oraz treścią *Oceny ryzyka dla potrzeb ustanowienia strefy ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody podziemnej w miejscowości Ciele gm. Białe Błota*³¹ (z 2018 r.), istniały stałe przesłanki do ustanowienia terenu ochrony pośredniej wokół gminnego ujęcia wody w Cielu. Na potrzebę ponownego ustanowienia strefy ochronnej, obejmującej teren ochrony pośredniej, w celu zachowania jakości wód pobieranych z tego ujęcia wskazywała także treść studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Białe Błota³². Powyższe potwierdzało zasadność zainicjowania przez Spółkę – zarówno w interesie Gminy, jak i jej mieszkańców – działań zmierzających do utworzenia tam takiej strefy, których Spółka jednak nie podjęła.

(akta kontroli str. 148-151, 738, 801-840, 902, 904, 910, 912, 916-932, 936-947, 950-953, 957, 958)

2. W kontrolowanym okresie, tj. od 1 stycznia 2008 r.³³ Spółka nie przestrzegała wymogu odprowadzania poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieków z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody. Ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych na stacjach uzdatniania wody w Łochowie oraz w Cielu były odprowadzane do zbiorników bezodpływowych na ścieki sanitarne (szamb) znajdujących się na ogrodzonym terenie tych stacji³⁴.

²⁷ Strefa ta wygasła z mocy prawa, z dniem 31 grudnia 2012 r.

²⁸ Dz. U. z 2017 r., poz. 1121, ze zm. dalej: „Prawo wodne z 2001 r.”.

²⁹ Zgodnie zaś z wymogiem określonym w art. 133 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r., poz. 2268 ze zm.), dalej: „Prawo wodne z 2017 r.”, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2018 r., ustanowienie strefy ochronnej obejmującej teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej powinno było nastąpić na wniosek właściciela ujęcia wody, albo z urzędu, jeżeli właściciel ujęcia wody nie złożył wniosku, o którym mowa w pkt 1, a z przeprowadzonej analizy ryzyka, o której mowa w ust. 3, wynikała potrzeba jej ustanowienia.

³⁰ Zatwierdzonego przez Wojewodę Bydgoskiego decyzją nr OŚ-GLII-7530/87/161/2043/98 z 9 czerwca 1998 r.

³¹ K. Piekarska, APE-GEO Pracownia hydrogeologii, geologii inżynierskiej i surowców, Bydgoszcz, luty 2018 r. Opracowanie sporządzone na podstawie art. 133 ust. 3 Prawa wodnego z 2017 r.

³² Część B pkt. 3.4 str. 18-19 załącznika nr 1 do uchwały nr RGK.007.56.2016 Rady Gminy Białe Błota z dnia 23 maja 2016 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białe Błota.

³³ Data określająca początek okresu kontrolowanego przez Najwyższą Izbę Kontroli.

³⁴ Ponieważ od 1 stycznia 2013 r. do 4 stycznia 2019 r. gminne ujęcie wody w Cielu formalnie nie posiadało strefy ochronnej, w tym - obejmującej teren ochrony bezpośredniej, opisany wyżej sposób odprowadzania ścieków bytowych ze stacji uzdatniania wody w Cielu nie stanowił w powyższym okresie naruszenia prawa.

Tymczasem zgodnie § 4 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody³⁵ na terenie ochrony bezpośredniej należało zapewnić szczelne odprowadzanie poza granicę strefy ochronnej ścieków z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy urządzeniach służących do poboru wody. Zgodnie zaś z art. 53 ust. 2 pkt 3 Prawa wodnego z 2001 r. oraz art. 128 pkt. 3 Prawa wodnego z 2017 r. na terenie ochrony bezpośredniej ujęć wód należało odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Prezes Zarządu Spółki – odpowiadając na pytania:

- [1] dlaczego ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody, nie są odprowadzane poza granice SUW³⁶ w miejscowości Ciele i poza granice SUW w miejscowości Łochowo, oznaczone jako strefy ochronne obejmujące teren ochrony bezpośredniej,
- [2] czy ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody, na ogrodzonym terenie SUW w miejscowości Ciele i SUW w miejscowości Łochowo, były kiedykolwiek odprowadzane poza granice tych SUW, oznaczonej jako strefy ochronne obejmujące teren ochrony bezpośredniej,

podała w wyjaśnieniach, że ścieki sanitarne z urządzeń przeznaczonych do użytku osób pracujących na terenie stacji uzdatniania wody w Łochowie i w Cielu były i są gromadzone w szczelnym zbiorniku bezodpływowym oraz były i są sukcesywnie wypompowywane i wywożone poza teren tych stacji uzdatniania wody, a więc w efekcie są odprowadzane poza teren ochrony bezpośredniej. Prezes Zarządu Spółki podała też, że z uwagi na brak kanalizacji w rejonie ujęć wody w Łochowie i w Cielu jedynie takie rozwiązanie mogło być zastosowane.

NIK zauważa, że przetrzymywanie ścieków sanitarnych w zbiornikach bezodpływowych na terenie stacji uzdatniania wody, do czasu ich wypompowania i wywiezienia, wiązało się każdorazowo z ryzykiem zanieczyszczenia tego terenu w przypadku wystąpienia nieszczelności tych zbiorników. Ponadto przepisy Prawa wodnego z 2001 r. oraz z 2017 r. nie przewidywały możliwości tymczasowego przetrzymywania ścieków sanitarnych na terenie ochrony bezpośredniej.

(akta kontroli str. 165-185, 740, 743, 861, 885-890, 959, 961)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia niepodejmowanie przez Spółkę w kontrolowanym okresie działań w celu ponownego ustanowienia strefy ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu, pomimo istnienia stałych przesłanek do utrzymywania ochrony pośredniej tego ujęcia. Nieprawidłowy był również sposób odprowadzania przez Spółkę ścieków z urządzeń sanitarnych na terenie stacji uzdatniania wody w Łochowie i w Cielu, stwarzając ryzyko zanieczyszczenia ujęcia wody ściekami bytowymi, także w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 4 stycznia 2019 r., kiedy ujęcie to, formalnie nie posiadało strefy ochronnej.

³⁵ Dz. U. Nr 116 poz. 504 ze zm.

³⁶ Tj. stacji uzdatniania wody.

Zapobieganie lub ograniczanie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu faktycznego

1. Z informacji uzyskanych od Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy³⁷ oraz z dokumentacji Spółki wynika, że przypadki zanieczyszczeń mających wpływ na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i pochodzącej z ujęcia wody w Cielu oraz w Łochowie, miały charakter incydentalny, a Spółka podejmowała w tych przypadkach działania mające na celu ograniczenie ich negatywnych skutków. Przypadki te dotyczyły zwiększonej mętności i wysokiej zawartości żelaza i manganu na ujęciu wody w Cielu w 2008 r. oraz zwiększonej ilości trichloroetenu oraz tetrachloroetenu na ujęciu wody w Łochowie w 2011 r.

(akta kontroli str. 195-199, 381-383, 843, 844, 845, 902, 904, 906, 909, 910-912)

1.1. W ramach prowadzonego przez PPIS bieżącego nadzoru sanitarnego, po interwencji mieszkańców oraz po zapoznaniu się ze sprawozdaniami z badań wody wodociągu publicznego w Cielu (w których stwierdzono zwiększoną mętność i wysoką zawartość żelaza i manganu), 15 maja 2008 r. PPIS wydał decyzję³⁸, w której nakazał: [1] zaprzestanie użytkowania wody pochodzącej z wodociągu publicznego w Cielu ze względu na bardzo silnie zwiększoną mętność i bardzo duże ilości związków żelaza i manganu; [2] zaopatrzenie osób, korzystających z tego wodociągu, w wodę do spożycia odpowiadającą wymaganiom sanitarnym; [3] przeprowadzenie skutecznych działań naprawczych w celu poprawy jakości wody.

Przyczyną wystąpienia zwiększonej mętności oraz wysokich wartości związków żelaza i manganu była awaria systemu uzdatniania wody na stacji uzdatniania wody w Cielu. W związku z powyższą decyzją Spółka podjęła działania naprawcze, polegające na usunięciu awarii i płukaniu sieci wodociągowej. W latach 2014-2018 nie stwierdzono przekroczenia wartości ww. parametrów jakości wody.

Z informacji uzyskanych od Spółki wynika, że w kontrolowanym okresie, jako potencjalne źródło zanieczyszczeń ujęcia wody w Cielu zidentyfikowana została ferma drobiu, zlokalizowana na terenie strefy ochrony pośredniej tego ujęcia. Z dniem 5 stycznia 2019 r. Wojewoda Kujawsko-Pomorski wprowadził na tym terenie zakaz lokalizowania zakładów przemysłowych oraz ferm chowu lub hodowli zwierząt³⁹.

(akta kontroli str. 195-199, 381, 843, 844, 906, 909)

1.2. W związku z prowadzonym przez PPIS bieżącym nadzorem sanitarnym i monitoringiem jakości wody, po zapoznaniu się ze sprawozdaniami z badań wody z wodociągu publicznego w Łochowie, w wyniku których stwierdzono zwiększone ilości trichloroetenu oraz tetrachloroetenu, 9 września 2011 r. organ ten wydał decyzję⁴⁰, w której nakazał: [1] unieruchomienie stacji uzdatniania wody w Łochowie; [2] podjęcie działań w celu poprawy jakości wody do czasu uzyskania wartości zgodnej z wymaganiami sanitarnymi w zakresie trichloroetenu i tetrachloroetenu; [3] zaopatrzenie osób, korzystających z wody pochodzącej z powyższego wodociągu, w wodę do spożycia odpowiadającą wymogom sanitarnym.

Przyczyną zanieczyszczenia wody mógł być napływ zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego z nieznanego źródła, powodujący wystąpienie wskazanych

³⁷ Dalej także: „PPIS”.

³⁸ Nr N.HK-1535/08.

³⁹ Por. § 4 ust. 1 pkt. 7 rozporządzenia nr 5/2018.

⁴⁰ Nr N.HK-3015/11.

wyżej związków organicznych w jednej ze studni zaopatrującej wodociąg publiczny w Łochowie.

Na wniosek Spółki⁴¹ PPIS w Bydgoszczy wydał 16 września 2011 r. decyzję⁴² udzielającą zgodę na odstępstwo od najwyższego dopuszczalnego stężenia trichloroetanu i tetrachloroetanu do 14 października 2011 r., stwierdzając przydatność wody do spożycia przez ludzi na warunkach przyznanego odstępstwa.

W związku z powyższymi decyzjami Spółka podjęła działania polegające na wyłączeniu z eksploatacji zanieczyszczonej studni oraz płukania odpowiednich urządzeń stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej w Łochowie. W latach 2014-2018 nie stwierdzono przekroczenia wartości ww. parametrów jakości wody.

(akta kontroli str. 381-383, 844, 845, 902, 904, 910-912)

2. Z informacji uzyskanych od Spółki wynika, że w kontrolowanym okresie Spółka nie uczestniczyła w postępowaniach dotyczących planowania przestrzennego obszarów stref ochronnych ujęć wody.

Obszar dwudziestopięcioletniego czasu przepływu wód od granicy obszaru zasilania do gminnego ujęcia w Cielu nie był objęty planowaniem przestrzennym w pełnym zakresie. Planowaniem zgodnym z funkcją tego obszaru objęto tereny ujęcia wody w Cielu⁴³. Ponadto na terenie ustanowionej w 1998 r. i obowiązującej do 31 grudnia 2012 r. strefy ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu planowaniem przestrzennym objęto tereny przewidziane, co do zasady, do zabudowy mieszkaniowej⁴⁴. Natomiast strefa ochronna ujęcia wody w Łochowie (obejmująca jedynie teren ochrony bezpośredniej) nie była objęta miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Spółka uczestniczyła w postępowaniach w sprawie wydania decyzji udzielających pozwoleń wodnoprawnych. W kontrolowanym okresie obowiązywało pięć decyzji Starosty Bydgoskiego, w których organ ten udzielał Spółce pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych do celów zaopatrzenia wodociągu gminnego w Cielu oraz w Łochowie⁴⁵.

Z informacji uzyskanych od Spółki wynika, że w kontrolowanym okresie Spółka nie była stroną postępowań w sprawie wydania decyzji o środowiskowych

⁴¹ Wniosek o wyrażenie zgody na odstępstwo w zakresie użytkowania wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

⁴² Nr N.HK-3113/11.

⁴³ § 12 ust. 12 pkt 9 uchwały nr XXVII/352/2005 Rady Gminy Białe Błota z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujące tereny we wsiach: Drzewce, Kruszyn Krajeński, Przyłęki, Prądko, Zielonka, Ciele (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2006 r. Nr 58, poz. 967, ze zm.), dalej: „plan z 2005 r.”.

⁴⁴ Obok wskazanej wyżej uchwały, także uchwała Nr XXII/153/2000 Rady Gminy Białe Błota z dnia 5 czerwca 2000 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny we wsi Ciele jako zmiany dotychczas obowiązującego miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Białe Błota (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego Nr 82, poz. 630 ze zm.) – dalej: „plan z 2000 r.” oraz uchwała nr RGK.0007.140.2014 Rady Gminy Białe Błota z dnia 30 października 2014 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulic Myśliwskiej i Łowieckiej w miejscowości Ciele, gmina Białe Błota (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego poz. 3132) – dalej: „plan z 2014 r.”.

⁴⁵ Tj.: [1] decyzja Starosty Bydgoskiego nr OŚ.II-6223./63-1/00 z 21 stycznia 2001 r. udzielająca Spółce pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Cielu na czas oznaczony do 31 grudnia 2011 r.; [2] decyzja Starosty Bydgoskiego nr OŚ-V.6341.1.83.2011 z 30 grudnia 2011 r. udzielająca Spółce pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Cielu na czas oznaczony od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2021 r.; [3] decyzja Starosty Bydgoskiego nr OŚ-V.6341.1.49.2017 z 29 czerwca 2017 r. udzielająca Spółce pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Cielu na czas oznaczony do 28 czerwca 2027 r.; [4] decyzja Starosty Bydgoskiego nr OŚ.II-6223/15-1/02 z 5 grudnia 2002 r. udzielająca Spółce pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Łochowie na czas oznaczony do 31 grudnia 2012 r.; [5] decyzja Starosty Bydgoskiego nr OŚ.V.6223/51/10 z 9 grudnia 2010 r. udzielająca Spółce pozwolenia wodnoprawnego dla ujęcia wody w Łochowie na czas oznaczony do 8 grudnia 2020 r.

uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

(akta kontroli str. 268, 272-275, 902-904, 906-909, 911-913, 950-953)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Przy wsparciu ze strony PPIS, sprawującego bieżący nadzór sanitarny i monitoring jakości wody, spółka ograniczała negatywny wpływ źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

OBSZAR

Monitorowanie jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej

Opis stanu
faktycznego

1. W latach 2014-2018 Spółka prowadziła regularnie wewnętrzną kontrolę jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, pochodzącej z wodociągu publicznego Ciele i Łochowo. Z informacji uzyskanych od PPIS wynika, że w powyższym okresie Spółka przekazywała na bieżąco sprawozdania z badań jakości wody prowadzonych w ramach kontroli wewnętrznej. Badania były przeprowadzane przez Spółkę zgodnie z harmonogramem pobierania próbek uzgodnionym z PPIS w Bydgoszczy.

Wyniki badań jakości wody były przechowywane przez okres co najmniej pięciu lat, o czym świadczył fakt dostępności w Spółce sprawozdań z badań przeprowadzonych w 2013 r.

Zakres wewnętrznej kontroli jakości wody przeprowadzonej przez Spółkę w latach 2014-2018 był zgodny z wymogami określonymi w rozporządzeniach Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody⁴⁶. Zakres ten obejmował w szczególności: [1] badania fizyko-chemiczne na zawartość m.in. chlorków, azotynów, azotanów, siarczanów, jonu amonowego, manganu, żelaza; [2] badania mikrobiologiczne na zawartość ogólnej liczby mikroorganizmów, a także na obecność i liczbę: bakterii grupy *coli*, *Escherichia coli*, enterokoków kałowych.

(akta kontroli str. 11-16, 195-266, 384, 389-635, 707-737, 740-741, 743-744, 841-853, 855-858, 860-861, 903-904, 907, 909, 911, 913)

2. Na podstawie dokumentacji dotyczącej fizykochemicznych i mikrobiologicznych badań jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, pochodzącej ze stacji uzdatniania wody w Cielu, przeprowadzonych w latach 2013-2018, nie stwierdzono przypadków przekroczeń parametrów jakości wody.

W okresie od 4 października 2011 r. do 30 czerwca 2016 r., w związku ze zwiększoną ilością związków manganu w próbkach wody pobranych do badania ze stacji uzdatniania wody w Łochowie, PPIS stwierdzał na wniosek Spółki warunkową przydatność wody do spożycia przez ludzi, pochodzącej z wodociągu publicznego Łochowo⁴⁷. W tym okresie Spółka podejmowała działania mające na

⁴⁶ Tj. odpowiednio w: [1] § 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61 poz. 417, ze zm.), uchylonego z dniem 28 listopada 2015 r.; [2] § 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 1989), obowiązującego od 28 listopada 2015 r. do 10 stycznia 2018 r.; [3] § 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294), obowiązującego od 11 stycznia 2018 r.

⁴⁷ Z dokumentacji Spółki wynikało, że 4 października 2011 r. PPIS w Bydgoszczy wydał decyzję nr N.HK-3423/2011, w której stwierdził warunkową przydatność wody do spożycia pochodzącej z wodociągu publicznego Łochowo do 31 grudnia 2012 r. Następnie PPIS w Bydgoszczy wydał decyzje: N.HK-3570/12 z 18 października 2012 r., nr: NHK.3720.2013 z 17 grudnia 2013 r., nr NHK.1618.2104 z 26 czerwca 2014 r., nr NHK.1792.2015 z 18 czerwca 2015 r., którymi zmienił terminy warunkowej przydatności wody do spożycia przez ludzi pochodzącej z wodociągu publicznego Łochowo i ustalił termin warunkowej przydatności wody do spożycia przez ludzi do 30 czerwca 2016 r. Decyzje te były każdorazowo wydawane na wniosek Spółki.

celu poprawę jakości wody. Działania te polegały m.in. na zmianie parametrów pracy stacji uzdatniania wody w Łochowie poprzez zwiększenie powierzchni filtracji i ustabilizowanie optymalnej prędkości filtracji. Dokonano także czyszczenia sieci wodociągowej ze złożeń osadów manganowych powodujących wtórne zanieczyszczenie wody. W wyniku podjętych przez Spółkę działań w okresie od 1 lipca 2016 r. PPIS w Bydgoszczy stwierdził przydatność wody do spożycia przez ludzi pochodzącej z wodociągu publicznego w Łochowie. Wyniki badań jakości wody przeprowadzonych w latach 2017-2018 nie wykazywały przekroczeń dopuszczalnej ilości manganu.

Na podstawie analizy dokumentacji dotyczącej badań jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, pochodzącej ze stacji uzdatniania wody w Łochowie, przeprowadzonych w latach 2013-2018 stwierdzono, że poza opisanymi wyżej przypadkami przekroczeń poziomu manganu, miały miejsce także przypadki przekroczeń ilości: bakterii grupy *coli* (cztery przypadki w 2013 r.) oraz niklu (jeden przypadek w 2014 r.). Wyniki badań pobranych próbek w powyższym okresie wskazują jednak, że przekroczenia te miały charakter incydentalny. Prezes Zarządu Spółki wskazała, że przekroczenie dopuszczalnego poziomu niklu, stwierdzone w próbce wody pobranej ze stacji w Łochowie, mogło być wynikiem nieprawidłowego pobrania próbki. Ponadto wskazała, że w przypadkach wykazania w pobranych próbkach wody bakterii grupy *coli* - wykonane zostały badania kontrolne (powtórne), które nie potwierdzały wyników pierwotnych.

Z dokumentacji Spółki oraz informacji uzyskanych od PPIS wynika, że w powyższym okresie, poza przypadkiem dotyczącym przekroczenia dopuszczalnej ilości manganu, woda pochodząca z wodociągów publicznych Ciele i Łochowo spełniała wymagania sanitarne.

Wyniki badań przeprowadzonych w latach 2013-2018 przez PPIS oraz na zlecenie Spółki nie wskazują, aby jakość wody pochodzącej ze stacji uzdatniania wody w Cielu i w Łochowie uległa w tym okresie pogorszeniu.

(akta kontroli str. 11-16, 195-266, 384, 389-635, 707-737, 740-741, 743-744, 841-853, 855-858, 860-861, 903-904, 907, 909, 911, 913)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka prawidłowo prowadziła wewnętrzną kontrolę jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

OBSZAR

Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących wody przeznaczonej do spożycia

Opis stanu
faktycznego

1. W latach 2015-2017 Spółka prowadziła ewidencję, zawierającą informacje o ilości i jakości pobranej wody dla stacji uzdatniania wody w Cielu oraz w Łochowie. Na ewidencję ilości pobranej wody składały się raporty dzienne dla każdej z tych stacji, zawierające m.in. informacje odnośnie przepływów wody surowej dla pomp głębinowych oraz - wody uzdatnionej dla pomp sieciowych, czasu pracy pomp głębinowych. Na podstawie tych raportów sporządzane były miesięczne i roczne zestawienia produkcji wody na hydroforniach - dla każdej stacji, a następnie wyliczana była wysokość opłat za pobór wód ogółem (według obowiązujących stawek). Ewidencja jakości pobranej wody za lata 2015-2017 zawierała sprawozdania z badań jakości wody realizowanych przez PPIS oraz przez Spółkę, w oparciu o przyjęty harmonogram badań na dany rok.

Opłaty za pobór wody, stanowiące część składową opłaty za korzystanie ze środowiska były podawane w wykazie zawierającym informacje o ilości i jakości

pobranej wody i o wysokości należnych opłat, przekazywanym do urzędu marszałkowskiego. Kwoty w wykazach za lata 2015-2017 były zgodne z prowadzoną przez Spółkę ewidencją.

Wykazy zawierające informacje o ilości i jakości pobranej wody za lata 2015-2017 były terminowo przekazywane przez Spółkę marszałkowi województwa, tj. do 31 marca następnego roku. Również kwoty opłat za korzystanie ze środowiska za lata 2015-2017 były przekazywane terminowo na rachunek urzędu marszałkowskiego, tj. do 31 marca następnego roku.

(akta kontroli str. 636-710, 855, 860)

2. Realizacja przez Spółkę obowiązków informacyjnych określonych w obowiązującej decyzji w sprawie zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę⁴⁸ polegała m.in. na informowaniu Zastępcy Wójta Gminy Białe Błota o ilości i jakości podawanej do sieci wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, o koniecznych inwestycjach wymaganych do realizacji - z uwagi na braki wody czy zaniki ciśnienia w niektórych miejscowościach, a także - o inwestycjach mających na celu uporządkowanie infrastruktury wodociągowej w gminie. W przypadku przewidywanych przerw w dostawach wody Spółka informowała o zaistniałej sytuacji odbiorców za pośrednictwem swojej strony internetowej.

W kontrolowanym okresie Spółka informowała konsumentów o wynikach badań jakości wody przeprowadzonych przez PPIS oraz przez akredytowane laboratorium działające na zlecenie Spółki. Wyniki tych badań były publikowane na stronie internetowej Spółki, z zastrzeżeniem przypadków opisanych poniżej, w części pt. „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 9, 17, 195-199, 216-253, 269-270, 273, 373-378, 385-386, 856-858, 861, 865-884)

3. W kontrolowanym okresie nie wpłynęły wnioski, w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej, o udostępnienie informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia (w tym o zapewnieniu ochrony ujęć wody).

Według wyjaśnień osób, które w okresie od stycznia 2011 r. do maja 2016 r. pełniły funkcję Prezesa Zarządu Spółki, w okresie tym do Spółki wpływały skargi na jakość wody w sieci wodociągowej w Łochowie. Były one związane z podwyższoną zawartością manganu w wodzie uzdatnionej. W wyniku podejmowanych przez Spółkę działań naprawczych osiągnięto poprawę jakości wody. Potwierdziły to pozytywne wyniki ocen jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi pochodzącej z wodociągu publicznego Łochowo, dokonanych przez PPIS za okres od 1 lipca 2016 r. oraz za 2017 r.

Ponadto według wyjaśnień osoby, która w okresie od czerwca 2016 r. do kwietnia 2018 r. pełniła funkcję Prezesa Zarządu Spółki, w okresie tym do Spółki wpływały skargi dotyczące mętności wody. W tych przypadkach dokonywano płukania sieci wodociągowej. O skuteczności tych działań świadczą wyniki badań jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi pochodzącej z wodociągów publicznych Łochowo i Ciele, które nie wykazywały przekroczeń ww. parametru jakości wody.

(akta kontroli str. 38, 253, 553, 858, 860-861, 903-904, 907, 909, 911, 913, 951, 953)

⁴⁸ Tj. decyzji Wójta Gminy Białe Błota nr 2/2018 z 7 marca 2018 r. udzielającej Spółce zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków w gminie Białe Błota, na czas nieokreślony.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Spółka nie opublikowała na swojej stronie internetowej wyników czterech sprawozdań z badań jakości wody przeprowadzonych przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną⁴⁹ w Bydgoszczy w latach 2016-2018. W badaniach tych stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody w próbkach pobranych z wodociągu publicznego w miejscowości Ciele w zakresie ilości bakterii grupy *coli*⁵⁰.

Powyższe stanowiło naruszenie § 23 ust. 1 pkt. 2 i ust. 2 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁵¹ oraz z § 26 ust. 4 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁵². Zgodnie z tymi przepisami należało zapewnić konsumentom dostęp do informacji o przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody poprzez komunikaty umieszczone na stronie internetowej Spółki.

Wyjaśniając przyczyny nieopublikowania wyników powyższych badań jakości wody z wodociągu publicznego w miejscowości Ciele, Prezes Zarządu Spółki podała, że Spółka nie publikuje na swojej stronie internetowej wyników badań, które nie są potwierdzone.

NIK wskazuje, że w wyżej wskazanych przepisach nie jest zawarte ograniczenie pozwalające na podawanie do wiadomości mieszkańców tylko potwierdzonych informacji o przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody. Wskazane przepisy nakazują zapewnienie konsumentom dostępu do wszystkich informacji o przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody, a nie tylko tych potwierdzonych. W związku z powyższym, na stronie internetowej Spółki należało opublikować zarówno te wyniki badań, które wykazały przekroczenia parametrów jakości wody, jak i te które je potwierdzały, bądź wykluczały.

(akta kontroli str. 195-225, 711, 720-721, 725, 729-730, 734, 737, 845, 856-857, 861)

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka prawidłowo realizowała obowiązki związane ze sporządzaniem oraz przekazywaniem sprawozdań i wykazów dotyczących ilości wody pobranej z ujęć wody w Cielu i Łochowie. Niezgodne z obowiązującymi przepisami rozporządzeń Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi było natomiast niezamieszczenie na stronie internetowej Spółki informacji o czterech - stwierdzonych w latach 2016-2018 - przypadkach przekroczeń normy zawartości bakterii grupy *coli* w wodzie pochodzącej z wodociągu publicznego w Cielu.

⁴⁹ Dalej także „WSSE”.

⁵⁰ Według sprawozdania nr L.9051.2.43.5.2016/LEM z 21 kwietnia 2016 r. - wynik badania próbki o kodzie 211/N/W z wodociągu publicznego Ciele, pobranej w siedzibie Spółki przy ul. Betonowej 1 w Białych Błotach (pomieszczenie socjalne) - były to dwie jednostki tworzące kolonię (dalej: „jtk”) na 100 ml wody, przy dopuszczalnej wartości 0 jtk/100 ml. Według sprawozdania nr L.9051.2.60.3.2017/LEM z 12 kwietnia 2017 r. - wynik badania próbki o kodzie 269/N/W z wodociągu publicznego Ciele, pobranej w siedzibie Spółki (pomieszczenie socjalne) - były to dwie jtk na 100 ml. Według sprawozdania nr L.9051.2.4.3.2018/LEM z 1 lutego 2018 r. - wynik badania próbki o kodzie 27/N/18 z wodociągu publicznego Ciele, pobranej w siedzibie Spółki (pomieszczenie na I piętrze) - było to 12 jtk na 100 ml. Według sprawozdania nr L.9051.2.4.2.2018/LEM z 1 lutego 2018 r. - wynik badania próbki o kodzie 26/N/18 z wodociągu publicznego Ciele, pobranej w siedzibie Urzędu Gminy przy ul. Szubińskiej 7 (łazienka na I piętrze) - była to jedna jtk na 100 ml.

⁵¹ Dz. U. poz. 1989, obowiązującego do 10 stycznia 2018 r.

⁵² Dz. U. poz. 2294.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Odprowadzanie ścieków z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody, poza granicę terenu ochrony bezpośredniej gminnych ujęć wody;
2. Zapewnienie odpowiedniej częstotliwości badań ścieków na zawartość zanieczyszczeń, określonej w obowiązujących pozwoleniach wodnoprawnych dla gminnych ujęć wody;
3. Zapewnienie konsumentom dostępu do wszystkich informacji o przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody, poprzez komunikaty umieszczone na stronie internetowej Spółki.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, lutego 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

kontroler:

Mateusz Grynicz

główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor

Barbara Antkiewicz

.....
podpis

.....
podpis